

**ADVIES VOOR RICHTLIJNEN VOOR HET MILIEUEFFECTRAPPORT
RECREATIE- EN CENTRUMVOORZIENINGEN
DE PIETERMAN/SLOBBELAND, VOLENDAM**

23 NOVEMBER 2001

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING	3
3.1 Probleemstelling.....	3
3.2 Doel.....	3
3.3 Besluitvorming.....	4
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	6
4.1 Algemeen	6
4.2 Alternatieven	9
4.2.1 Nulalternatief/referentiesituatie	9
4.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	9
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN	10
5.1 Inleiding.....	10
5.1.1 Studiegebied.....	10
5.1.2 Milieugevolgen: algemeen.....	11
5.2 Levende natuur	11
5.3 Cultuurhistorie en archeologie	12
5.4 Geluid.....	12
5.5 (Nautische) veiligheid.....	12
5.6 Water en bodem.....	12
5.7 Landschap.....	13
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	13
7. LEEMTEN IN INFORMATIE	14
8. EVALUATIEPROGRAMMA.....	14
9. VORM EN PRESENTATIE.....	15
10. SAMENVATTING VAN HET MER.....	15

1. INLEIDING

De gemeente Edam-Volendam wil zich minder eenzijdig afhankelijk maken van dagtoerisme en het gebied Pieterman/Slobbeland (ten zuiden van de kern Volendam) vooral met het oog op verblijfsrecreatie ontwikkelen. Het is de bedoeling dat daar een nieuw jachthaventerrein met 465 ligplaatsen, afmeermogelijkheden voor de Bruine Vloot, 155 recreatiewoningen en/of appartementen, een centrumgebied, een dagrecreatiestrand voor ca. 800 bezoekers, een camperterrein met 60 plaatsen en 200 parkeerplaatsen worden aangelegd.

Voor deze ontwikkeling moet een bestemmingsplan worden vastgesteld. Voor dat dit bestemmingsplan kan worden vastgesteld moet er op grond van de Wet milieubeheer (Wm) en het in 1999 gewijzigde Besluit m.e.r. 1994 een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld¹. De gemeente heeft een bestemmingsplan voor De Pieterman/Slobbeland in procedure gebracht; de voorzitter van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft echter de goedkeuring van het onderdeel uit dit bestemmingsplan dat de jachthaven en de bijbehorende walvoorzieningen betreft, bij wijze van voorlopige voorziening geschorst.

Om alsnog over dit onderdeel van het bestemmingsplan te besluiten heeft de gemeente Edam-Volendam een procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) gestart. Hierin is het college van burgemeester en wethouders de initiatiefnemer, de gemeenteraad vormt het bevoegd gezag.

Bij brief van 25 september 2001² is de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen voor de richtlijnen voor het milieueffectrapport (MER). Tegelijk met de startnotitie m.e.r. is de notitie *Toetsing Vogel- en Habitatrichtlijn plan "De Pieterman/Slobbeland" te Volendam* aan de Commissie gezonden. De Commissie heeft deze notitie als openbare informatie bij haar richtlijnenadvies betrokken. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Nieuw Volendam van 19 september 2001³.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁴. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten opdat het milieubelang volwaardig in de besluitvorming kan worden meegewogen.

1.

¹ De verplichting tot opstelling van een milieueffectrapport geldt *in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een jachthaven met 1) 500 ligplaatsen of meer, of 2) 250 ligplaatsen of meer in een gevoelig gebied [...]*. Op grond van hetzelfde Besluit m.e.r. gelden speciale beschermingszones op grond van de Vogelrichtlijn en (begrensde) onderdelen van de ecologische hoofdstructuur als gevoelige gebieden. In het Besluit m.e.r. van 1994 gold de verplichting voor opstelling van een milieueffectrapport voor jachthavens alleen voor gevallen met 500 of meer ligplaatsen.

² Zie bijlage 1.

³ Zie bijlage 2.

⁴ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁵, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieumomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven;
- belangrijke onjuistheden bevat die ter voorkoming van misverstanden weerlegd dienen te worden.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie adviseert om in het MER helder in te gaan op enerzijds de samenhang tussen de verschillende toeristisch-recreatieve voorzieningen in het plangebied, anderzijds het verschil in status van deze voorzieningen (omdat sommige al zijn vastgelegd in het bestemmingsplan, voor andere juist de m.e.r.-procedure wordt doorlopen). Uitwerking van alternatieven is alleen relevant voor de jachthaven met bijbehorende walvoorzieningen. Verder adviseert ze om vooral in te gaan op:

- de doelstelling en het beleidskader van het project, en de relatie tot andere initiatieven voor dergelijke recreatiefaciliteiten in de regio (vooral om het maatschappelijk belang aan te geven);
 - het meest milieuvriendelijke alternatief, met nadruk op behoud of versterking van natuurwaarden in de Gouwzee/het Markermeer;
 - uitbreiding van de informatie over de milieueffecten ten behoeve van de beoordelingen op grond van de nationale en internationale verplichtingen ter bescherming van soorten en gebieden; dit onderstreept de noodzaak om in te gaan op de (on-)mogelijkheden voor locatiealternatieven;
- en te voorzien van een samenvatting die de kern van de informatie voor de besluitvorming weergeeft.

1. _____

⁵ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

3.1 Probleemstelling

De aanleiding en de ontwikkelingen die tot het plan hebben geleid moeten worden beschreven. Daarbij moet aandacht worden besteed aan enerzijds de locaties Pieterman en Slobbeland met hun specifieke achtergrond (voormalige stortplaats, resp. bedrijvengebied met geringe toeristische kwaliteit), anderzijds de economische situatie in de gemeente.

3.2 Doel

Uit de probleemstelling moet een concrete en duidelijke omschrijving van de doelen worden afgeleid. Belangrijk is dat de relaties tussen doelen worden aangegeven: in hoeverre kunnen specifieke projectdoelen bijdragen aan het hoofddoel van een vermindering van de economische afhankelijkheid van dagtoerisme, en in hoeverre wil de gemeente ook andere hoofddoelen stellen. Daarbij moeten ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering worden aangegeven. Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet in ieder geval aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

Doelen moeten zodanig worden beschreven dat ze kunnen dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven.

De beschrijving van de doelstelling in het MER moet zich niet alleen richten op de beleidsmatige wenselijkheid van het project. De gemeente wil immers met het project inspelen op een behoefte, een maatschappelijke vraag. Het is de bedoeling van de gemeente om het project met marktpartners te ontwikkelen, en het is de bedoeling dat de voorzieningen niet alleen worden aangelegd, maar ook gaan functioneren.

Hoewel uit de startnotitie duidelijk wordt dat het initiatief al een lange voor geschiedenis heeft, moet het MER aan de hand van de meest recente ontwikkelingen - bijv. marktonderzoek - aangeven in hoeverre de behoefte aan de voorzieningen en de realiteitswaarde van het plan kan worden onderbouwd⁶.

1. _____

⁶ De Commissie adviseert om gebruik te maken van *Van Stevinluis tot Scheepskameel, Ontwikkelingsvisie Noord-Hollandse IJssel- en Markermeerkust* (maart 1997) en te bezien welke gegevens moeten worden geactualiseerd.

Aangegeven moet worden hoe de keuze voor ontwikkeling van recreatieve faciliteiten en specifiek voor de jachthaven en de bijbehorende walvoorzieningen zich verhouden tot deze marktontwikkelingen en in hoeverre deze gemeentelijke keuze (formeel) vastligt.

Dit is belangrijke informatie omdat daarmee duidelijk kan worden wat de reikwijdte van de alternatieven kan zijn, en omdat bij een beoordeling op grond van beschermingsformules, bij mogelijke aantasting van beschermde gebieden of soorten⁷, de vraag aan de orde kan zijn of er een zwaarwegend maatschappelijk belang speelt.

3.3 Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) gelden bij dit voorneemen. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-) plannen en wetten waarin deze zijn of worden vastgelegd⁸. Bijlage 2 van de startnotitie kan hier een prima basis voor bieden⁹. Ook zou moeten worden aangegeven hoe het voornemen kan inspelen op het beleid dat andere overheden voeren.

Duidelijk is dat de beschermingsformules van de Vogel- en Habitatrictlijn en Natuurbeschermingswet van kracht zijn voor (een aantal soorten van) het Markermeer. Tegelijk met de startnotitie heeft de gemeente ook een notitie *Toetsing Vogel- en Habitatrictlijn "De Pieterman/Slobbeland" te Volendam* uitgebracht. Een deel van de informatie uit deze notitie is informatie over milieueffecten van het voornemen. De Commissie adviseert deze informatie tevens onder te brengen in het milieueffectrapport en die aan te vullen¹⁰.

Het MER dient echter ook aan te geven wat de consequenties zijn van het (eerste) Structuurschema Groene Ruimte en de daaruit voortvloeiende beschermingsformules voor de ecologische hoofdstructuur.

Bij kerngebieden van de ecologische hoofdstructuur moeten de volgende vragen worden beantwoord:

- Vindt er aantasting plaats van wezenlijke kenmerken of waarden van dit kerngebied¹¹?

1.

⁷ Zie verder onder § 3.3 van dit advies.

⁸ In de reactie van Wieringa advocaten (zie bijlage 4, reactie 2) wordt gesteld dat het initiatief in strijd zou zijn met het provinciaal beleid. Het MER moet de relatie tot (de verschillende onderdelen van) het provinciaal beleid helder aangeven.

⁹ De Commissie wijst erop dat wellicht ook de Natuurbeschermingswet van toepassing is. De consequenties zullen dan ook moeten worden aangegeven.

¹⁰ Zie § 5.2 van dit advies.

¹¹ Wezenlijke kenmerken en waarden: dit zijn bijvoorbeeld de unieke kenmerken van de bodem, de hydrologie, de cultuurhistorie, de aanwezigheid van kenmerkende en/of zeldzame soorten planten of dieren, en in het geval van recreatievoorzieningen de randvoorwaarden voor de gebruiksmogelijkheden van een gebied zoals bijvoorbeeld de aantrekkelijkheid en de diversiteit van dat gebied en een bepaalde, minimale omvang.

Van aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden is sprake indien:

- Indien dat het geval is, is er een zwaarwegend maatschappelijk belang¹² dat deze aantasting rechtvaardigt?
- Indien dat het geval is, kan redelijkerwijs dan niet elders of op een andere manier aan dit zwaarwegend maatschappelijk belang tegemoet worden gekomen?
- Indien dat niet het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de wezenlijke kenmerken en waarden?

Ook moet worden beschreven welke consequenties internationale verdragen (Bern, Bonn) hebben voor (de beoordeling van) het voornemen.

In verband met de te beschrijven randvoorwaarden en uitgangspunten wijst de Commissie op de consequenties van de rapporten over het Waterbeheer in de 21^e eeuw. Afhankelijk van het stadium van besluitvorming waarin de uitwerking zich bevindt, dient het MER in te gaan op de functies die aan de verschillende oppervlaktewateren binnen het studiegebied worden toegekend in nationaal, provinciaal, waterschappelijk en gemeentelijk beleid, en de peilen of peilschommelingen die op grond van dergelijk beleid in die oppervlaktewateren worden nagestreefd of voorzien¹³. Ook dient de informatie te worden verschaft op basis waarvan een watertoets kan plaatsvinden.

Aangegeven moet worden of de Integrale Visie IJsselmeergebied consequenties heeft voor dit voornemen.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor een nieuw besluit over het bestemmingsplan door de gemeenteraad. Ook moet worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad de besluitvorming zal verlopen en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tevens moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

1.

- letterlijk unieke situaties verloren gaan (bijvoorbeeld een geologisch fenomeen, een specifiek cultuurmonument),
- ecologische processen op landschapsniveau blijvend verstoord raken (bijvoorbeeld verandering van de waterhuishouding),
- populaties van nationaal zeldzame of voor dat ecosysteem kenmerkende soorten planten of dieren zodanig worden verkleind, versnipperd of geïsoleerd dat hun lokale voortbestaan op termijn niet meer is verzekerd.

¹² Van maatschappelijk belang is sprake als een activiteit plaatsvindt ten behoeve van een belangrijk deel van de bevolking, of die een positief economisch gevolg hebben voor die bevolking. (De bewijslast voor het maatschappelijk belang ligt bij de initiatiefnemer). Van zwaarwegend maatschappelijk belang is bijvoorbeeld sprake indien:

- het niet uitvoeren van de activiteit zou betekenen dat grote groepen mensen in een bepaalde regio dan wel in Nederland als geheel nadeel dan wel risico zullen ondervinden bij de voorziening in belangrijke levensbehoeften zoals voeding, onderdak en veiligheid;
- essentiële zaken zoals werkgelegenheid redelijkerwijs niet kunnen worden bereikt;
- het economisch draagvlak van de streek belangrijk versmalt.

¹³ Zie § 5.5 van dit advies.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

4.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Daarbij dient eveneens aandacht te worden besteed aan neven- en vervolgactiviteiten. De deelactiviteiten - zoals de jachthaven, de aanlegplaatsen voor de Bruine Vloot, enz. - moeten afzonderlijk worden beschreven. Bij het zoeken naar alternatieven kan het zinvol zijn om uit te gaan van varianten van deze deelactiviteiten. Voor de deelactiviteiten die al vastliggen via (het niet-geschorste deel van) het bestemmingsplan hoeven geen varianten te worden ontwikkeld.

Verder verdient het aanbeveling om onderscheid te maken tussen activiteiten die plaatsvinden in de fase van inrichting en aanleg, en de fase van gebruik en beheer. Ook moet de ruimtelijke samenhang tussen de deelactiviteiten in het Slobbeland met die op de Pieterman duidelijk worden gemaakt.

Als op grond van recente informatie blijkt dat het doel¹⁴ op een andere manier zou kunnen worden bereikt dan met de elementen die in het huidige plan zijn opgenomen, dan zou het MER moeten aangeven met welke elementen het doel ook bereikt kan worden en op die manier een planalternatief uitwerken. Informatie over de (on-)mogelijkheid van een planalternatief is vooral belangrijk in verband met de beschermingsformules van SGR, Vogel-/Habitatrichtlijn en Natuurbeschermingswet.

In ieder geval dient het MER zo goed mogelijk aan te geven

- *voor de jachthaven en de vaargeul:*
 - het aantal ligplaatsen en de aard (vaste ligplaatsen/passantenligplaatsen);
 - de aard van de voorzieningen en het inrichtingsprogramma;
 - de waterdiepte(n);
 - het te baggeren oppervlak en de hoeveelheden af te voeren specie;
 - de wijze van verwerking van deze specie (stort, anderszins) en de locatie van deze verwerking;
 - zijn er situeringsalternatieven?

1.

¹⁴ Zie hoofdstuk 3 van dit advies.

- *voor de afmeerplaatsen voor de Bruine Vloot:*
 - aantal en aard (vaste of passantenligplaatsen);
 - waar zijn deze in het plan gesitueerd;
 - zijn er situeringsalternatieven?
- *voor de golfwerende voorziening:*
 - materiaal en uitvoering (hard/zacht);
- *voor de woningen en appartementen voor verblijfsrecreatie:*
 - bouwhoogte en bouwmassa;
 - worden deze woningen gefaseerd gerealiseerd en zo ja in hoeveel jaar;
 - krijgen deze woningen een eigen ligplaats bij het huis;
 - op welke bezettingsgraad wordt gerekend?
- *voor de centrumvoorzieningen:*
 - aard en omvang van de voorzieningen;
 - maximale bouwhoogten, bruto en netto vloeroppervlak en bouwmassa;
- *voor het camperterrein:*
 - capaciteit;
- *voor het dagrecreatie-/surfstrand:*
 - capaciteit;
- *voor de parkeervoorzieningen:*
 - functie en capaciteit per functie¹⁵;
- *voor de groenvoorzieningen:*
 - locaties, hoogte, totale omvang;
- *voor de infrastructuur:*
 - interne en externe ontsluiting;
 - routes die bij calamiteiten gevolgd kunnen worden.

Aangegeven moet worden of in verband met de jachthaven nog meer deelactiviteiten plaatsvinden of op termijn nodig zullen zijn (verdieping of verbreding van de vaargeul, onderhoudsbaggerwerkzaamheden).

Locatie

Hoewel de m.e.r.-procedure wordt doorlopen ten behoeve van de besluitvorming over de jachthaven met gerelateerde walvoorzieningen van het bestemmingsplan De Pieterman/Slobbeland zal het MER in ieder geval moeten aangegeven op grond van welke overwegingen (inclusief milieuoverwegingen) de gemeente dit plangebied heeft geselecteerd voor de recreatieve faciliteiten die volgens de startnotitie worden gepland.

Als uit een vergelijking van locaties waarin deze voorzieningen zouden kunnen worden gerealiseerd zou blijken dat een andere locatie binnen de gemeente milieuvriendelijker zou bieden, dan verdient het aanbeveling - ook vanwege de beschermingsformules - om een volledig locatiealternatief in het MER uit te werken.

1. _____

¹⁵ Uit de startnotitie wordt niet duidelijk hoe de geplande 200 parkeerplaatsen volstaan voor de gebruikers van alle voorzieningen in de Pieterman/'t Slobbeland. De plankaart (bijlage 1 in de startnotitie) lijkt overigens een hoger aantal aan te geven.

Ontkoppeling deelactiviteiten

Bij het afwegen van (de mogelijkheid van) locaties voor de verschillende deelactiviteiten geldt dat voor de jachthaven andere locatiemogelijkheden zouden kunnen bestaan dan voor de minder watergebonden elementen. In relatie tot de doelstelling van het project dient het MER de (on-)mogelijkheden na te gaan om een of meerdere deelactiviteiten elders te realiseren en, zo mogelijk, zo'n ontwikkeling als alternatief te beschrijven.

Varianten in omvang

De startnotitie noemt concrete aantallen van de verschillende aan te leggen voorzieningen. Het MER dient aan te geven waar deze op zijn gebaseerd, dient deze zo nodig te actualiseren, en eventueel maxima en minima aan te geven.

Duurzaamheid

Het MER moet aangeven aan welke eisen de stedenbouwkundige invulling en de bouw moeten voldoen bijvoorbeeld in verband met duurzame stedenbouw, duurzame bouwmaterialen en energievoorziening. Bij voorkeur wordt hierbij gerefereerd aan de nationale pakketten duurzame stedenbouw en duurzaam bouwen¹⁶.

Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen. Als mitigerende maatregelen kunnen bijvoorbeeld worden beschouwd maatregelen om de bodem en het water bij olie lekkages of bij reiniging van schepen te beschermen¹⁷. Ook moet aandacht worden besteed aan landschappelijke inpassing en aan de mogelijkheden van

- de natuurontwikkeling te stimuleren (bijv. via de aanleg van kunstmatige eilandjes of vooroevers;
- de watersportactiviteiten te zonereren.

Als er in de zin van het SGR ook na het treffen van mitigerende maatregelen wezenlijke waarden worden aangetast, en/of als er natuurlijke kenmerken worden aangetast in de zin van de Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijn, dan moet worden aangegeven welke fysieke compenserende maatregelen bij de alternatieven genomen kunnen worden¹⁸.

Als voor het milieu relevante elementen van het voornemen moeten in het MER verder worden belicht:

- de bouw van de woningen en andere voorzieningen: aard en omvang; periode (seizoen) waarin faciliteiten worden gebruikt; periode van gebruik door afzonderlijke recreanten;

1. _____

¹⁶ Zie ook bijv. BECO/ Preventieteam Provincie Utrecht: *Duurzaam bouwen in de recreatiesector: Voordeel voor bedrijf en gast*. Utrecht, 2000.

¹⁷ Verder verwijst de Commissie naar het Ontwerp-besluit Jachthavens (Stct. 174 van 10 september 2001).

¹⁸ Hierbij kan gebruik worden gemaakt van: Ministerie LNV, Directie Groene Ruimte en Recreatie: *Uitwerking compensatiebeginsel SGR*, oktober 1995.

- de landzijdige verkeersaantrekkende werking en de mogelijkheden van mobiliteitsgeleiding.

Van deze elementen moet worden gezien welke varianten zinvol zijn om ernstige milieubezwaren te voorkomen. Vervolgens moet worden gezien welke varianten tot zinvolle alternatieven kunnen worden gecombineerd.

4.2 Alternatieven

De keuze van de alternatieven moet worden gemotiveerd, evenals de selectie van het voorkeursalternatief. In het MER zijn daarbij vooral de milieuhargumenten van belang. Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven. Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht.

4.2.1 Nulalternatief/referentiesituatie

Ontwikkelingen in de omgeving van en binnen het plangebied waartoe al is besloten en die gevolgen hebben voor het milieu binnen het studiegebied - zoals de niet-geschorste nieuwe elementen in het bestemmingsplan - moeten worden beschreven. Gezien de doelstelling moeten deze ontwikkelingen worden beschouwd als referentiesituatie¹⁹.

Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen in de beschrijving van de referentiesituatie/het nulalternatief verschillende scenario's worden gebruikt²⁰.

4.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de gemeente liggen.

Het is belangrijk om doelgericht een mma te ontwikkelen. Dit vraagt een open en creatieve houding. De Commissie adviseert om in dit ontwikkelproces vooral aandacht te besteden aan:

- de beperking van de invloed op, en zo mogelijk de bevordering van, de natuurwaarden in de Gouwzee en het Markermeer als geheel. De mogelijkheden voor natuurbouw moeten daarbij worden aangegeven. Ook moet worden nagegaan in hoeverre beperkingen aan het vermogen of de geluidsemissie van motorvaartuigen, dan wel in de vaarroutes of -tijden, zinvol zijn;

1. _____

¹⁹ De Commissie meent dat deze ontwikkelingen, onafhankelijk van de vraag of ze als nulalternatief of als referentiesituatie worden bestempeld, in ieder geval moeten worden beschreven in het MER (deze toelichting mede naar aanleiding van wat Wieringa Advocaten - reactie 2, zie bijlage 4 - hierover stelt).

²⁰ Indien de referentiesituatie aan de hand van scenario's wordt beschreven heeft dit uiteraard ook consequenties voor de beschrijving van de zogeheten "autonome milieuontwikkeling" (zie § 5.1 van dit advies)

- maatregelen om geluidsbelasting vanuit de voorzieningen of door recreanten te voorkomen en/of te mitigeren;
- maatregelen om waterverontreiniging te voorkomen en/of te mitigeren;
- de landschappelijke inpassing (met aandacht voor de nokhoogtes van de gebouwen) en de zichtbaarheid van dijk en molen.

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."

5.1 Inleiding

Het MER dient

- de bestaande milieutoestand,
- de autonome milieuontwikkeling en
- de milieugevolgen van de alternatieven

met dezelfde graad van detail te beschrijven.

De autonome milieuontwikkeling moet worden voorspeld op basis van de referentiesituatie²¹. De Commissie veronderstelt dat er misschien verschillende scenario's kunnen worden beschouwd voor de autonome milieuontwikkeling, hetgeen de vergelijking van milieueffecten van de alternatieven kan bemoeilijken. Daarom adviseert zij om niet alleen de autonome milieuontwikkeling, maar ook de bestaande milieutoestand, als referentie te nemen voor de te verwachten milieueffecten van alternatieven.

5.1.1 **Studiegebied**

Het studiegebied - het gebied waar waarneembare invloed van de jachthaven en samenhangende deelactiviteiten kunnen optreden - moet op kaart worden aangegeven. Per milieuaspect (water, geluid enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten.

Om de effecten voor het gebied zelf, de directe omgeving, de Gouwzee en het Markermeer als geheel te kunnen beoordelen dient ook uitgebreide informatie te worden opgenomen over het huidige gebruik en het gebruik dat door de realisering van de voorzieningen wordt toegevoegd.

1.

²¹ Zie § 4.2.1 van dit advies.

Voor de waterrecreatiesector betekent dit dat het MER informatie moet bevatten over het gebruik van de genoemde gebieden door de waterrecreatie naar vaarpatronen en gebruiksiteiten. Op grond van kengetallen over uitvaarpercentages, ook in relatie tot de tijd van het jaar, en het vaargedrag kan vervolgens de toename van de recreatiedruk in de gebieden worden bepaald.

5.1.2 Milieugevolgen: algemeen

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- waar nodig moet de ernst van de milieueffecten worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- per milieugevolg moet worden beschreven of het omkeerbaar is (voorbeeld van omkeerbaar effect is de verstoring van watervogelpopulaties);
- behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven zoals van de aanleg van een baggerspeciedepot of van de aanpassing van wegen;
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral moet aandacht worden besteed aan die effecten die per alternatief verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken.

5.2 Levende natuur

De belangrijkste aspecten, waar aandacht aan besteed moet worden bij de beschrijving van de bestaande milieutoestand, de autonome milieuentwikkeling en de milieueffecten zijn met de notitie *Toetsing aan Vogel- en Habitatrichtlijn* nog niet volledig afgedekt. Bovendien wijst de Commissie erop dat de eerste beschermingsstap volgens de richtlijn vraagt naar de *zekerheid* dat er geen natuurlijke kenmerken van het gebied worden aangetast. Bovendien zijn er waarschijnlijk²² méér soorten relevant voor de besluitvorming dan in de notitie behandeld. Het MER dient in te gaan op de:

- fauna
Dit omvat in elk geval de beschermde soorten op grond van Vogel- en Habitatrichtlijn, Natuurbeschermingswet en Rode Lijsten): aantalsverloop en ruimtelijke spreiding, functies die vooral het buitendijks gebied voor diersoorten kan vervullen. Daarbij dienen niet alleen vogels, maar ook naar amfibieën en zoogdieren te worden beschouwd.
De consequenties van de bescherming moeten worden aangegeven.
- biotopen, flora en vegetatie

1.

²² Inspraakreactie 3 (zie bijlage 4) van de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna.

Basis hiervoor moet worden gevormd door een algemene beschrijving van de onderwaterflora en -fauna in het studiegebied en het belang als voedselbron, vooral voor vogels. Voor de voorspelling van milieueffecten is ook belangrijk wat de ruimtelijke verspreiding van waterplanten in het gebied is. Ook moet worden ingegaan op de vegetatie van het buitendijks plangebied, en het eventuele vóórkomen van bijzondere plantensoorten hier.

Bij de beschrijving van de effecten dient rekening gehouden te worden met watervervuiling en de invloeden van directe vernietiging, verstoring, versnippering en vermesting/eutrofiëring (met name van de Gouwzee). Ook moet worden nagegaan of het baggerwerk langdurige vertroebeling van het water kan veroorzaken, met het risico van sterfte van waterplanten. Als dit risico bestaat moeten de consequenties worden aangegeven.

De buitendijkse bebouwing zal voorzien worden van verlichting. Bij de beoordeling van de effecten dient aandacht besteed te worden aan de effecten van de verlichting, vooral voor de fauna.

Speciaal bij biologische effecten kan sprake zijn van veranderingen, die zich geleidelijk en/of pas op lange termijn manifesteren.

5.3 Cultuurhistorie en archeologie

Bij de beschrijving van de bestaande toestand, de autonome milieuontwikkeling en de milieueffecten moet het MER ingaan op

- aanwezigheid en gaafheid en zichtbaarheid van (rijks-) monumenten en markante gebouwen (waaronder de dijk en de molen inclusief de daarbij behorende windvangzone);
- (kans op) aanwezigheid van historisch waardevolle scheepswrakken of havenwerken.

5.4 Geluid

Het MER dient op kaart aan te geven waar geluidsgevoelige bestemmingen liggen (ook buiten het plangebied) en voor de bestaande milieutoestand, de autonome milieuontwikkeling en de milieueffecten te controleren in hoeverre de gewenste geluidsniveaus daar gehandhaafd kunnen worden.

5.5 (Nautische) veiligheid

Het MER moet voor de bestaande toestand, de autonome ontwikkeling en de verschillende alternatieven aangeven wat de risico's zijn; daarbij dient te worden uitgegaan van de vaarbewegingen van zowel de beroepsvaart als de recreatieve vaart en (worst case) scenario's waarin daarvan wordt afgeweken.

5.6 Water en bodem

De belangrijkste aspecten, waaraan aandacht besteed moet worden bij de beschrijving van de bestaande milieutoestand, de autonome milieuontwikkeling en de milieueffecten zijn de functies die de verschillende wateren in het studiegebied (kunnen) vervullen, en de kwaliteit van bodem, grondwater, opper-

vlaaktewater en de waterbodems. Het waterbergend vermogen en de (mogelijke) waterpeilen dienen te worden aangegeven. Ook moet worden aangegeven of er zetting/maaiveldsdaling kan optreden en hoe groot deze kan zijn.

Ook moet het MER de basisinformatie bevatten voor de watertoets. Ingegaan moet worden op de situatie die kan optreden bij (nog waarschijnlijk geachte) hoogwatersituaties. Daarbij moet ook de consequentie voor de waterkwaliteit (bijvoorbeeld in verband met riooloverstorten) worden aangegeven.

De gemeente geeft aan dat er een oude stortplaats in het plangebied ligt die moet worden gesaneerd. Voor een monofunctionele sanering is noodzakelijk eerst de bestemming van dit gebied vast te stellen²³. Het MER moet, zo veel mogelijk aan de hand van meetgegevens, aangeven welke verontreinigingsgraad kan optreden rond de voormalige stort.

5.7 Landschap

De terreinhoogten en de bebouwingshoogten moeten op kaart duidelijk worden gemaakt. Uit het MER moet aan de hand van tekeningen of montages duidelijk worden hoe het bestaande landschapsbeeld zal worden beïnvloed. Daarbij dienen de belangrijkste kenmerken van de landschapsstructuur en de daarin aanwezige elementen (beelddragers) te worden aangegeven.

Bij de effectbepaling van de gebouwde voorzieningen op het landschap zal een beeld gegeven moeten worden van de manier waarop deze voorzieningen in het bestaande landschap worden ingepast en hoe het bestaande landschapsbeeld wordt beïnvloed.

Geadviseerd wordt om vanuit verschillende waarnemingspunten met behulp van montagefoto's zichtbaar te maken welk beeld kan ontstaan na realisering van de bebouwing²⁴.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie(s) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alter-

1. _____

²³ Dat wil overigens niet zeggen dat de stortplaats alleen gesaneerd kan worden als de recreatieve ontwikkeling in het bestemmingsplan De Pieterman/Slobbeland volgens het voorkeursalternatief wordt ingevuld.

²⁴ Zie ook hoofdstuk 9 van dit advies.

natieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie. In dit MER zal een leemte in kennis over milieugevolgen voor zover die worden bestreken door de Vogel- en Habitatrichtlijn of de Natuurbeschermingswet, tot complicaties kunnen leiden bij de besluitvorming, aangezien deze richtlijnen vragen of er *zekerheid* bestaat dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Bij de vaststelling van het bestemmingsplan zal de gemeente moeten aangeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

Het verdient aanbeveling om in het MER al een aanzet tot een programma voor dit onderzoek op te nemen, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen. Ook moeten de schaal, de hoogteligging, waterdiepte, waterpeilen en de geografische ligging helder zijn;
- om een goed beeld te krijgen van de voorstellen moeten in het MER enkele schetsen of fotomontages worden opgenomen op basis waarvan de landschappelijke consequenties kunnen worden beoordeeld. Het is aan te raden daarbij twee posities aan te nemen: vanaf de waterkant en vanaf de landkant.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.